

ТАЛАБАЛАРНИНГ ФОНЕТИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ
РИВОЖЛАНТРИШДА МАСОФАВИЙ ВА МУАММОЛИ ТАЪЛИМ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Маруфов Элёр Уктамович

Самарканд давлат чет тиллар институти ўқитувчиси

Аннотация

Ушбу мақолада тилнинг товуш тузилиши ва унинг таркибий қисмлари, яъни фонемалар, бўгин тушунчасига эътибор берилади. Нутқ аппарати тузилиши ва унинг нутқ товушларини шакллантиришдаги вазифалари билан танишилади, унли ва ундош товушларнинг шаклланиш хусусиятларини, инглиз товушларини таснифлашнинг асосий тамойилларини, инглиз тилининг артикуляция базасининг асосларини ўрганилади.

Калит сўзлар: фонетика, фонема, товуш, хусусият, нутқ аппарати, муаммоли, таълим, қўлланма, , виртуал, бўгин, онлайн, таълим, ўйин, вазифа

Масофавий таълим технологиялари. “Вводно-фонетический курс английского языка (МООК)” курси. Ушбу курсда тилнинг товуш тузилиши ва унинг таркибий қисмлари, яъни фонемалар, бўгин тушунчасига эътибор берилади. Нутқ аппарати тузилиши ва унинг нутқ товушларини шакллантиришдаги вазифалари билан танишилади, унли ва ундош товушларнинг шаклланиш хусусиятларини, инглиз товушларини таснифлашнинг асосий тамойилларини, инглиз тилининг артикуляция базасининг асосларини ўрганилади. Курс 9 бўлимдан иборат (25 мавзу). Ҳафталик машғулотлар видео маърузаларни томоша қилиш, қўшимча материаллар билан ишлаш, натижаларни автоматлаштирилган тест топшириқларини бажариш билан текшириш, курснинг долзарб масалалари бўйича форумда мунозараларда қатнашишни ўз ичига олади. Курсни яқунлаш учун якуний баҳо бўлимлар (боблар) бўйича тўртта назорат тестини яқунлаш, якуний матн ва лойиҳа топшириғини бажариш натижаларидан иборат. Курс мазмуни қуйидагилардан иборат:

1-бўлим. Инглиз тилининг артикуляция базасининг хусусиятлари;

2-бўлим. Инглиз тилининг товуш тизими;

3-бўлим. Инглизча унли товушларнинг артикуляцияси;

4-бўлим. Инглиз тилида талаффуз хусусиятлари;

5-бўлим. Инглиз ундошларининг артикуляцияси;

6-бўлим. Инглизча ундошларни ўқиш қоидалари;

7-бўлим. Инглиз тилидаги интонация;

8-бўлим. Инглиз тилидаги урғу;

9-бўлим. Якуний сертификатлаш: якуний синов ва ўзаро баҳолаш учун лойиҳа топшириғи (Вводно-фонетический курс английского языка (MOOK). Электрон ресурс: [Course: Вводно-фонетический курс английского языка \(MOOK\) \(unecon.ru\)](https://unecon.ru). мурожаат санаси: 19.12.2021).

“Инглиз тилини тез ўрганиш учун янги авлод онлайн қўлланмаси” / “Онлайн-самоучитель нового поколения для быстрого изучения английского”. “Фонетика английского языка” номли онлайн қўлланма инглиз тили яхши бўлиши учун фонетика асосларини ўрагатади. Мазкур онлайн қўлланма алоҳида товушларнинг тўғри талаффузига таъсир қилади ва инглизча сўзларнинг сифатли товушини, шунингдек, умуман жумланинг тўғри талаффузини аниқлайди. Бунинг учун жумланинг қайси аъзолари зарбли эканлигини билиши ва қайси бири товуш билан таъкидланмаслиги аниқлаши керак. Ушбу онлайн қўлланмада инглиз тили фонетикасининг барча жиҳатларини яхшилаб тушуниш ва материални мустақамлаш учун бир нечта машқлар ҳам бажарилади (Фонетика английского языка. Электрон ресурс: [Фонетика английского языка для начинающих в таблице с произношением \(lim-english.com\)](https://lim-english.com). Мурожаат санаси: 17.12.2021).

Муаммоли таълим технологиялари – талабаларда ижодий изланиш, кичик тадқиқотларни амалга ошириш, муайян фаразларни илгари суриш, натижаларни асослаш, маълум хулосаларга келиш каби кўникма ва малакаларни шакллантиришга хизмат қиладиган таълим технологиялари. Бу турдаги таълим технологияларининг куйидаги шакллари мавжуд:

муаммоли баён;

муаммоли маъруза;

эвристик суҳбат;

муаммоли намойиш;

изланишга асосланган амалий машғулот;

ижодий топширик;

хаёлий муаммоли тажриба;

муаммо фаразларини шакллантириш;

масалаларни муаммоли ечишнинг оптимал вариантларини танлаш;

муаммоли вазифа;

муаммоли ўйин (УМК).

Муаммоли маъруза. Each sound is known to have three aspects: acoustic, articulatory and auditory and therefore can be studied on these three levels. For the sake of analysis each aspect can be considered and described independently though we should take it reasonably obvious that there is no sharp dividing line between them. On the articulatory level each consonant may be identified by stating two general facts about it:

1. what sort of articulatory posture it is formed by;
2. whereabouts in the mouth (or pharynx) it is produced.

Phonological description of sounds will be made in terms of the articulatory level. As to the classification of English consonants there are few ways of seeing the situation. According to V.A.Vassilyev primary importance should be given to the type of obstruction and the manner of production of noise. On this ground he distinguishes two large classes of consonants:

1. occlusive, in the production of which a complete obstruction is formed;
2. constrictive, in the production of which an incomplete obstruction is formed. (e.g. oppositions: [ti:] – [si:] occlusive – constrictive

Each of the two classes is subdivided into noise consonants and sonorants. The division is based on the factor of prevailing either noise or tone component in the auditory characteristic of a sound. In their turn noise consonants are divided into plosive consonants (or stops) and affricates. Another point of view is shared by a group of Soviet phoneticians. They suggest that the first and basic principle of classification should be the degree of noise. Such consideration leads to dividing English consonants into two general kinds: noise consonants, sonorants.

The place of articulation is another characteristic of English consonants which should be considered from the phonological point of view. The place of articulation is determined by the active organ of speech against the point of articulation. According to this principle the English consonants are classed into: labial, lingual, glottal. The class of labial consonants

is subdivided into: a) bilabial; b) labio-dental; and among the class of lingual consonants three subclasses are distinguished; they are: a) forelingual, b) medio-lingual and c) backlingual.

The next point should be made in connection with another sound property, that is voiced – voiceless characteristic which depends on the work of the vocal cords. The distinction between such pairs of consonants as [p, b], [t, d], [k, g], [s, z], [f, v] is primarily based on energy difference, besides on absence or presence of vibrations of the vocal cords, or on the absence or presence of voice or tone component. All voiced consonants are weak (lenis) and all voiceless consonants are strong (fortis). There is one more articulatory characteristic which is usually included into the set of principles on the basis of which the English consonants are classified. That is the position of the soft palate. According to this principle consonants can be oral and nasal. There are relatively few consonantal types in English which require the lowered position of the soft palate. They are the nasal occlusive sonorants [m], [n] and [ŋ]. They differ from oral plosives in that the soft palate is lowered allowing the escape of air into the nasal cavity (Lecture 4. The system of English phonemes. Consonants. [Lecture 4. The system of English phonemes. Consonants \(studfile.net\)](#)).

Problematik questions:

1. On which bases do we distinguish consonants?
2. Analyze the phonemes [p], [b], [s], [z].
3. What are the basic modifications of sounds in connected speech? Give your examples (with the analysis).

Фойдаланилган адабиётлар

1. Электрон ресурс: [Course: Вводно-фонетический курс английского языка \(MOOK\) \(unecon.ru\)](#). мурожаат санаси: 19.12.2021
2. [Фонетика английского языка для начинающих в таблице с произношением \(lim-english.com\)](#). Мурожаат санаси: 17.12.2021
3. [Lecture 4. The system of English phonemes. Consonants \(studfile.net\)](#).